

ZNANSTVENI SPOMENI O 300. OBLJETNICI SMRTI JURJA KRIŽANIĆA

Ivan GOLUB

O 300 godišnjici smrti Jurja Križanića (1617/18 – 1683), teologa, filologa, politologa, lingviste, ekonomiste, književnika, glazbenog teoretika, vizionara, mislioca i stradaoca, koji je kao povratnik iz Rusije i Litve poginuo u vojsci Jana Sobieskoga što je pritekla u pomoć Beču što su ga opsjedali Turci, održana su dva znanstvena skupa, jedan u Zagrebu, drugi u Kijevu. Jedan i drugi skup obuhvatili su sva područja Križanićevih zanimanja, rasvijetlili pojedina razdoblja Križanićevega života, dali doprinos i poticaj poznavanju Križanićevih osobnih i književnih veza sa suvremenicima.

MEĐUNARODNI SIMPOZIJ O JURJU KRIŽANIĆU U ZAGREBU

U palači Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti održao se od 1. do 3. rujna 1983. međunarodni simpozij o Jurju Križaniću o 300. godišnjici Križanićeve smrti. Skup je otvorio predsjednik JAZU akademik Jakov Sirotković. U uvodnoj riječi potpredsjednik JAZU, akademik Andro Mohorovičić, govorio je o pojavi Jurja Križanića u kontekstu evropskih kulturnih zbivanja. Otvorenju je pribivao Kardinal Franjo Kuharić, nadbiskup zagrebački.

Uz domaće znanstvenike sudjelovali su na simpoziju i učenjaci iz desetak evropskih zemalja i iz Sjedinjenih Američkih Država. Pročitano je oko 70 referata i saopćenja. Teme su obuhvaćale sva područja Križanićevih zanimanja i sve dobe njegovog burnog života.

I. Golub je govorio o Križanićevoj koncepciji povijesti, R. Bogišić o Križaniću u kontekstu hrvatske kulture 17. stoljeća, D. Brozović o Križaniću kao pioniru interlingvistike, Marija I. Avtokratova, direktorica Centralnog državnog arhiva drevnih spisa u Moskvi, gdje se čuva glavčina Križanićevih rukopisa, govorila je o tim rukopisima, Th. Eekman je govorio o Križaniću kao leksikografu, M. Heaney o tome koliko je jezika Križanić umio (reče, do 30 jezika), L. Moszýnski je govorio o Križanićevoj gramatici kao prvoj kontrastivno-normativnoj slavenskoj gramatici, J. Hamm je govorio o Križaniću u slavistici danas, S. Babić je govorio o tvorbi riječi u Križanićevoj gramatici, A. Peco o Križaniću kao dijalektologu, Rima Bulatova govorila je o mjestu što ga Križanićev akcentološki sistem zauzima u hrvatskosrpskoj akcentuaciji, Danuta Moszýnska govorila je o poljskim elementima Križanićeve Gramatike, M. Kravar je govorio o antibarbarusu Križanićeve Gramatike, J. Vončina o Križaniću i jeziku ozaljskog kruga, Inessa Možajeva o lingvističkim radovima J. Križanića prema ocjeni ruskih znanstvenika, Venceslava Bechynova o izvještajima Dobrovskoga i Šafarika o Križanićevoj Gramatici, M. Moguš je govorio o hrvatskoj gramatici u Križanićevoj Gramatici, N. Pribić o Križaniću u okviru gornjohrvatske barokne književnosti.

O korjenima društveno-ekonomskih pogleda J. Križanića govorio je V. Stipetić, a J. M. Letiche i B. Dmytryshyn govorili su o ekonomskim idejama Križanićeve Politike, S. Báron govorio je o pitanju da li je Križanić bio merkantilist, O. Blagojević govorio je o Križanićevoj ekonomskoj misli u djelu Mihaila Vujića.

O međunarodnoj antiturskoj koaliciji u vrijeme Križanića i Zrinjskih govorila je Ágnes Várkonyi, pročitana je referat L. N. Puškarova o Križaniću u Tobolsku i Ljudmile Tjagunjenko o ekonomskoj teoriji Križanićevoj, i J. Metzlera o Kongregaciji za širenje vjere u vrijeme Križanića.

O Križanićevu odnosu prema problemima ruskog društva u XVII stoljeću govorio je L. Peić, o Križaniću kao ideologu apsolutizma govorio je M. Frančić, o slavenskoj uzajamnosti kod Križanića govorio je J. Božićević, o bici pod Bečom 1683. govorio je J. Badalić, o službenom zapisu o smrti J. Križanića govorio je I. Golub, o Križaniću i Ukrajini govorila je Sophia Senyk, o nacionalnoj terminologiji J. Križanića i sporu oko Zbora sv. Jeronima govorio je M. Kurelac, o bečkom Collegium croaticum u Križanićevo doba govorio je I. Lukanović, o Križaniću i Balbinu govorio je J. Krajcar, o Križaniću u suvremenim enciklopedijama govorio je B. Đukić, o Križaniću i Engleskoj govorila je Monica Patridge, o talijanskom jeziku i kulturi kod Križanića govorio je S. Bonazza, o Križaniću i Grcima govorio je Z. Tsirpanlis, o Nikolaju Witsenu i Križaniću govorio je Van Dartel, o Križanićevoj klasifikaciji znanosti i prirodoznanstvenoj terminologiji govorio je Ž. Dadić, o Križanićevu geografskom poznavanju ilirskih zemalja govorio je M. Marković, o Križaniću u djelima M. Krleže govorio je I. Banac, o Križanićevu utjecaju na književnu estetiku M. Krleže govorio je R. Boghert, pročitana je priloga E. Naumova o Križaniću u znanstvenim radovima V. Pičete. O Križaniću i ruskom starovjersstvu govorio je P. Bushkovitch, o Stjepanu Gradiću prema Rusiji Križanićevog doba govorio je S. Krasić, o Križanićevu spisu *O sv. krštenju* govorio je A. Starić, o Križanićevu školovanju kod isusovaca u Grazu govorio je M. Korade, a A. Jembrih govorio je o utjecaju sveučilišta u Grazu na razvoj kajkavske književnosti u Križanićevo vrijeme, T. Trstenjak govorio je o Križaniću i Komuloviću. T. Čubelić govorio je o udjelu Križanića u evropskim koncepcijama o narodnoj književnosti, J. Kekez o usmeno-književnim posuđenicama u Križanića, a S. Težak o hrvatskim riječima u Križanićevim tekstovima i o današnjem ribničkom govoru te J. Bratulić o Jagićevu Križaniću. O djelu lani preminulog križanićologa A. Lj. Goljdburga govorio je I. Golub.

O ruskoj crkvenoj muzici u doba J. Križanića govorila je Danica Petrović, a M. Steiner govorio je o „Nova inventa musica” J. Križanića, I. Špralja o „Asserta musicalia” i „Nova inventa musica” J. Križanića te P. Barbieri o Križaniću, Caramuelu i P. F. Valentiniju s obzirom na podjelu glazbene oktave.

1. rujna 1983. otvorena je izložba *Juraj Križanić, život i djelo* u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci, što su je priredili prof. Kornelija Pejčinović i prof. M. Kurelac. Izložba obuhvaća djela Evrope 17. stoljeća od kojih je mnoga Križanić citirao, Križanićeve spise u izvorniku ili fotokopiji i djela o Križaniću. Izdan je obiman i podroban katalog, kojemu je predgovor napisao M. Kurelac a popis i opis izložaka izradila K. Pejčinović.

4. rujna 1983. bio je put u Križanićev rodni kraj. Razgledan je najprije stari grad Dubovac pa Ozalj, zatim je u Obrhu rodnom mjestu Križanićevu na spomen-kamen što ga je

zavičajna općina Ozalj tu podigla, predsjednik JAZU Jakov Sirotković položio vijenac, a I. Golub održao slovo: „Kad se Juraj rodio na onom, eno, brijegu gdje je stajao dvor Obrh ne znamo da li je itko bio postavio pitanje: Što će biti od ovoga djeteta. No znamo da je na postavljeno ili ne-postavljeno pitanje davan odgovor. Onih tri stotine studija što je o Križaniću pisano, ovaj naš međunarodni znanstveni skup u Zagrebu, onaj za koji dan u Kijevu i onaj u Americi govore o tome što je postalo od toga djeteta. Iz ovoga rodnog kraja Juraj je otišao u svijet. Danas se vratio iz cijelog svijeta po nama koji smo se skupili iz cijelog svijeta da govorimo o njemu na simpoziju i da stupimo u njegov zavičaj”.

Nakon govora su mlađi izveli recital Golubove poeme „Strastni život – pjesan u smrt Jurja Križanića 1683/1983”. Zatim su sudionici simpozija pohodili stari grad Ribnik gdje je bio i objed, potom su pohodili Lipnik, rodnu župu Križanićevu, gdje su razgledali taj dan u crkvi podignutu spomen-ploču Križaniću; tu je u spomen Križaniću muzikolog D. Petrović otpjevala drevni Kyrie eleison i Vječnaja pamjat. U Lipniku je bila i narodna veselica. U povratku su pohodili Svetice gdje je Križanić zacijelo bio sreo Ivana Belostenca. Razgledali su također tih dana postavljenu ploču Križaniću na crkvi u Ozlju.

Za simpozij je izašao prvi svezak sabranih djela Jurja Križanića „Objasnenje vivodno o pisme slovenskom” što ga je priredio, preveo i uvodom popratio J. Hamm. Izašla su i dva rada o J. Križaniću: „Juraj Križanić glazbeni teoretik 17. stoljeća” i „Slavenstvo Jurja Križanića” od I. Goluba. JAZU naime je pristupila izdavanju sabranih djela Jurja Križanića i objavljivanju radova o Križaniću.

IX MEĐUNARODNI SLAVISTIČKI KONGRES U KIJEVU O JURJU KRIŽANIĆU

U Kijevu se održavao od 6. do 14. rujna 1983. IX Međunarodni kongres slavista, kojemu su pribivali slavisti iz svih pet kontinenata, iz 26 zemalja, njih blizu dvije tisuće. Tristotoj godišnjici smrti Jurja Križanića bilo je posvećeno jedno uvodno predavanje i jedna sekcija ili okrugli stol.

Prilikom svečanog otvaranja IX Međunarodnog slavističkog kongresa u dvorcu „Ukrajina” u Kijevu 7. rujna 1983. akademik Josip Hamm održao je predavanje o Križaniću u prošlosti i sadašnjosti. Ukazao je na nova saznanja u križanićologiji. S tim u vezi predstavio je i radove Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, i to prvi svezak Križanićevih sabranih djela „Objasnenje vivodno i pisme slovenskom”, što ga je priredio, protumačio i preveo Josip Hamm te dvije knjige radova o Križaniću; „Slavenstvo Jurja Križanića” i „Juraj Križanić glazbeni teoretik 17. stoljeća” što ih je napisao Ivan Golub. Jugoslavenska naime akademija u suradnji s Akademijom nauka SSSR izdaje sabrana djela Jurja Križanića i radove o Križaniću.

A 12. rujna na 300. godišnjici opsade Beča, za koje opsade je Križanić poginuo, održan je u Velikoj dvorani Kijevskog sveučilišta tzv. okrugli stol o Jurju Križaniću pod predsjedanjem akademika Josipa Hamma (Beč) i prof. Andreja Robinsona (Moskva). Odr-

žano je trinaest referata i saopćenja, među njima Vladimir Zelenin govorio je o Križaniću u sklopu svog vremena, Asim Peco o Križanićevoj akcentologiji, Ivan Golub o otkri-venom Križanićevom primjerku Kirilove knjige, Josip Hamm o Objasnjenju vividnom Jurja Križanića, Nikita Iljič Tolstoj, praunuk Lava Tolstoja, recitirao je na hrvatskom i ruskom (prijevod R. Venturina) poemu Ivana Goluba „Strastni život – Pjesan u smrt Jurja Križanića 1683/1983”.

Ugođaj ove Križaniću posvećene sesije nije bio samo ugođaj predavanja nego i ugođaj spomena Križanićeve smrti.

Ukrajinska televizija i ekipa za izradu dokumentarnog filma o IX Međunarodnom slavističkom kongresu snimala je sesiju o Križaniću. Pretstoje i drugi znanstveni spomeni o Križaniću u ovoj i slijedećoj godini: u domovini, Sjedinjenim Državama i u Rimu.

HRVATSKA SEKCIJA IX. MEĐUNARODNOG MARIOLOŠKOG KONGRESA

Franjo Emanuel HOŠKO

Deveti međunarodni mariološki kongres održan je od 9. do 15. rujna 1983. na Malti (Floriana, Tal–Virtu) u organizaciji Papinske međunarodne marijanske akademije kojoj je predsjednik Pavao Melada, hrvatski franjevac. Opća tema kongresa je bila: *Marijansko štovanje u 17. i 18. stoljeću*. Kultu Majke Božje u tom razdoblju pridaju nove oznake značajni događaji kao što su: reformacija, katolička obnova u duhu Tri-dentskog sabora, otkriće novoga svijeta i misije u tom novom svijetu. Tim se događajima pridružuju značajni kulturni pokreti: barok i prosvjetiteljstvo, a na marijansko što-vanje utječu također unutarnja crkvena gibanja: kontroverzija s protestantima, janzeni-zam i kvijetizam.

Rad kongresa odvijao se u plenarnim sjednicama i sjednicama jezičnih grupa: hrvatske, engleske, francuske, njemačke, talijanske, malteške, poljske, portugalske i španjolske. Mariološki kongresi se održavaju svake četvrte godine. Od šestog kongresa, koji je 1971. bio u Zagrebu, sudjeluje u njegovom radu hrvatska sekcija kao zasebna radna grupa. Tako je bilo i na Malti. Iz hrvatske sekcije je na Malti Edo Peričić na talijanskom jeziku održao predavanje *Marijansko štovanje na području turske vlasti u 17. i 18. sto-ljeću* u plenarnom zasjedanju. Pred plenumom su također nastupili predsjednik i tajnik Hrvatskog mariološkog instituta, Adalbert Rebić i Ljudevit Maračić; prvi je u ime or-ganizatora rada hrvatske sekcije na kongresu uputio pozdrav plenumu, a drugi je pod-nio završni izvještaj o radu hrvatske sekcije na samom kongresu.

Pojedine sekcije obrađivale su opću temu kongresa tako da su njezin sadržaj ispitivale unutar vlastitih etničkih i kulturnih granica. Tako su i referati u hrvatskoj sekciji iznijeli rezultate istraživanja Marijina štovanja kod Hrvata tijekom 17. i 18. stoljeća. Uvodni referat Bernardina Filinića (Pula) *Jozefinistička politika s obzirom na štovanje Majke*